

Ben CLOOTS

Schilder en beeldhouwer Ben Cloots is een artistieke globetrotter die zijn reisimpressies van de azuurblauwe spiegel van de Middellandse zee, de verschroeide aarde in het Spaanse binnenland, de weidse panorama's van polders, dijken en grachten in Zeeland of de glooiend groene heuvelruggen in Toscane plastisch transponeert tot lyrische, breed en vitaal geborstelde kleurpartijen. Hij schildert naar de natuur, of liever, naar de plekken waar hij ooit verbleef en had opgeslagen in de schuilhoek van zijn herinnering. De illusoire weergave van een stuk visueel waargenomen realiteit. Fel rood, hemelsblauw en zomers geel - grondtonen van de natuur - identificeren zijn palet, beklemtonen zijn haast architectonische vlekkenwaaier, die uitgegroeid is tot een tempestueus abstract expressionisme, een gebald romantisch coloriet, dat een

zekere Sehnsucht, een nostalgisch verlangen wakker houdt: zijn persoonlijke en van verre herkenbare poot. Corona heeft echter niet-essentiële verplaatsingen verbannen, wat impliceerde tot een herdefiniëren van zijn plastisch avontuur. De macrowereld wordt uit noodzaak eensklaps omgebogen tot een microkosmos. De eigen Hagelandse tuin, die veilige voor buitenstaanders verborgen plek, herschept zich vandaag als uitlaatklep voor herbronning waarin een nieuwe werkelijkheid, een nieuw plastisch denken voelbaar en tastbaar wordt. De plek waar de afstand tussen kijken, luisteren, handelen in één beweging overgaat. De plek waar de contouren van de waarnemingswereld en de verbeelding van de beschouwer vervagen, wegdeemsteren, één worden. De eeuwige zwerver heeft er opnieuw zijn innerlijke rust gevonden. Althans tijdelijk. Beweging, het wegvlugten, het uitvliegen, deze gewaarwording blijft onderhuids natrillen. Verwacht nu geen spiritueel variabele serie schetsen in olieverf en pastel, geen reflecties van een bomenpartij, noch herfstgebladerte of ontluikende bloemknoppen in de tuinborder. In een lumineus gelaagd kleurenveld en tussen bewegend lineaire vormaccenten laat Ben Cloots een vogel vrij en vrank rondfladderen. De wereld is niet statisch lijkt de boodschap. En met die opvatting stuit hij enigszins aan bij Paul Klee die het mysterie van de vitaliteit ook zocht en weergaf in de samenhang van kosmische en natuurlijke levensvormen.

Freddy Huylenbroeck

Curator : idplusart vzw kunstcenter Hamme

De Koolputten Kunstforum Waasmunster

Ben Cloots, een authentiek kunstenaar

In dit essay onderneem ik een poging tot interpretatie van de kunstwerken van Ben Cloots; een proeve tot het doorgronden van de specifieke artistieke boodschap van de schilderijen en tekeningen die hij de jongste decennia gecreëerd heeft. Hierbij wil ik me, waar mogelijk, laten leiden door twee belangrijke kunsttheoretici: Anton Ehrenzweig en Umberto Eco.

Het werk van Ben Cloots laat zich in de regel niet gemakkelijk lezen, zeker niet op het eerste gezicht. Er is tijd voor nodig, er is een aandachtige lectuur vereist. Zijn grote en kleine schilderijen zijn bij de eerste aanblik festijnen van kleur, lijn en vorm, nadien worden het abstraherende structuren, die naar een landschap kunnen verwijzen.

Maar wanneer de dialoog tussen toeschouwer en kunstenaar verder gaat en vanuit het onbewuste van de toeschouwer gepeild wordt naar het onbewuste van het scheppingsproces zelf, onthult ieder van deze schilderijen onverwachte elementen. Bij Ben Cloots voelt men in de abstracte substructuren de aanwezigheid van een gepland toeval. Intellect en feeling gaan hier perfect samen.

Het zoeken naar de verborgen orde is de allereerste opdracht bij het bekijken van zijn werk. Wat schuilt er achter het platte vlak van het kunstwerk? Een innerlijke rijkdom die we kunnen lezen in de volledig abstracte substructuur van de schilderijen, het landschap voorbij dus.

De psychoanalytisch geïnspireerde kunsttheoreticus Anton Ehrenzweig heeft in zijn standaardwerk 'The hidden order of Art. A study of the psychology of artistic imagination' (Paledin, London, 1970), het begrip de verborgen orde in de kunstinterpretatie geïntroduceerd en verklaard en aldus een interessante sleutel aangereikt tot het begrijpen van de abstracte kunst. Het is dus voor de toeschouwer, zeker voor die van het werk van Ben Cloots, noodzakelijk om tot een onbewuste waarneming te komen. Elke creatieve aftasting door het oog van een kunstminnaar impliceert aldus een waaier van mogelijke keuzes die bewust begrip ruim overtreffen. Het is als ware het kijken met een innerlijk oog.

De schilderijen van Ben Cloots kunnen meervoudig gelezen worden. Het zijn open kunstwerken, waar de toeschouwer nog een eigen inbreng kan formuleren. Ook over zijn werken zijn er diverse commentaren door kunstcritici verschenen. Marc Bourgeois benadert het procesmatige van het schilderen. Ann Woedstadt wijst op het tweeledig karakter, tussen figuratie en abstractie, tussen ordening en chaos. Daniël Ostyn beklemtoont het rijke en zuiver picturale in zijn stijl en Johan van Cauwenberghe geeft ook weer dat open karakter aan van zijn kunstwerken. Zijn het landschappen of lichamen?

Merkwaardig is hoe ieder zijn of haar accenten legt. Kijken wordt dus bij Ben Cloots essentieel een vorm van communicatie in die zin dat hij zelfs merktekens, stapstenen meegeeft om zijn werk te lezen: de titels. Maar ook het schilderij zelf verwijst naar die oerelementen van het schilderen: het coloriet en de penseelvoering. Hij heeft een eigen palet.

De semioticus Umberto Eco, een van de grootste schrijvers en denkers van deze tijd, beroemd geworden door zijn grote romans als 'De naam van de roos' en 'De Slinger van Foucault', is ook auteur van 'Opera Aperta'- het 'open' kunstwerk - een kunsttheoretisch essay (Milaan, 1962). Hij zou het werk van Ben Cloots alleszins als 'open' betitelen, omdat zijn schilderijen die wisselende lectuurmogelijkheid bieden. Omdat zijn werk niet alleen over hemzelf gaat, maar ook de andere, de toeschouwer, erbij betreft, biedt het ruimte voor persoonlijke duiding en interpretatie.

Een proeve tot besluit. Ben Cloots is een kunstenaar die vertrekt van vage landschappelijke gegevens of tijdsimpressies, die hij abstraheert of transponeert, die hij naar abstractie toe leidt. Hij is bovendien een echte hedendaagse schilder die zich bekommert om problemen van kleur, vorm en lijn, gelaagdheid en transparantie en die binnen die picturale velden tekens plaatst: cijfers, pijlen. In die geest is hij een kunstenaar die het modernisme trouw is gebleven en wiens oeuvre verwantschap vertoont met de fundamentele schilderkunst zoals die zich sedert de jaren zeventig van vorige eeuw tot vandaag vertoont. Het is een artiest met een authenticiteit die een eigen positie inneemt in dat rijke veld van de kunst in Vlaanderen.

Ernest Van Buynder
Ere-voorzitter van het M HKA

Een bijdrage schrijven over het recente werk van Ben Cloots lijkt me niet zo eenvoudig. De dialoog met het werk is niet altijd eenduidig. Om ons gevoel te testen hebben we een afbeelding van een schilderij (Groot Eiland I) naar verschillende vrienden over de hele wereld verspreid, gezonden zonder hen de titel mee te geven en werd hun interpretatie gevraagd.

De omschrijving van het afgebeelde was uitermate uiteenlopend. Het schilderij werd geïnterpreteerd als de uitbeelding van een menselijk figuur in allerlei houdingen. Anderen omschreven het als een landschap, wat overeen kwam met de titel. Naar onze mening is dat positief voor de kunst van het werk van Ben Cloots, De schilder duwt de toeschouwer niet in een strikt keurslijf. Hij laat je de volledige vrijheid

Maar, voor Ben Cloots zijn zijn werken een expressie van de indrukken die hij heeft overgehouden van de landschappen die hem hebben getroffen tijdens zijn vele reizen doorheen Europa, Die indrukken heeft hij omgezet in lyrische creaties. Maar de vraag hierbij blijft dan toch nog, kan hij dan soms toch geen gebruik gemaakt hebben van het menselijk lichaam om die indrukken over landschappen uit te beelden en aldus orde te brengen in de chaos die sommige landschappen met zich meebrachten. Bovendien is de mens toch ook een element in het hedendaagse landschap. Zo ook komt de kunstenaar voor sommige van zijn werken op de scheidingslijn tussen het figuratieve en de abstractie daarvan.

Onmiddellijk moeten we hierbij opmerken dat niet op alle werken van Ben Cloots die interpretatie vatbaar is. Zijn pastels bijvoorbeeld zijn veel abstracter en rustiger geschilderd, en gegroepeerd versterken ze elkaar als een uitbeelding van een gevarieerd landschap. En bovendien wordt het landschap hier meer in zijn essentie weergegeven wars van chaos en onrust.

Die aparte visie op het landschap, waarbij natuur en cultuur worden verzoend, realiseert Ben Cloots met een schilderkunst die vanuit de buik komt (lyrisch, niet altijd rationeel). Hij geeft zich volledig. De kleuren leiden in dit geheel een eigen even. Overwegend wordt gebruik gemaakt van blauw, rood en de laatste tijd ook oranje. Deze kleuren geven een smaakvol beheerst maar lyrisch beeld Die kleuren leiden een eigen leven,

Ben Cloots gebruikt die kleuren beheerst. De olieverf wordt in brede rustgevende en gelaagde grote vlakken aangebracht, soms bedekken ze elkaar, soms zijn ze doorschijnend om zo diepte en ruimte tegen elkaar uit te spelen. Vlakken botsen of schuiven over elkaar. In die chaos wordt eenheid en rust gebracht door het toevoegen van lijnen, cijfers en letters. Is dit tegelijk een uiting van de inbreng van de mens in de ordening van het landschap?

Verscheidene kunstkenner en museadirecteurs omschrijven het werk van Ben Cloots als uitstekend, vlot en virtuoos geschilderd. Aan de universele abstractie wordt een nieuw elan en een persoonlijke wel doorvoelde inhoud gegeven, heftig en beheerst tegelijkertijd.

De meningen die worden geformuleerd door deze kunstkenner komen sterk overeen met hoe Ben Cloots zelf kunst en de beoefening van kunst ziet. Hij formuleerde het ooit als volgt: Alle kunst en alles wat we kennen bestaat in essentie uit vier zaken: lijnen, vormen, kleuren en tonen. Als kunstenaar probeer je hier een esthetische harmonie in te vinden en die te vertalen naar een schilderij of naar een beeld. Kortom je probeert een bepaald kunstwerk te scheppen. Alle vormen rondom ons dat is communicatie. Communicatie die een verhaal wil overbrengen. Dat verhaal kan je aanspreken of niet.'

Ben Cloots is een bijzonder kunstenaar die in zijn recente werken ons verrast door ons te verplichten op zijn eigenzinnige wijze naar de essentie van het landschap te zien.

Dr Frank Daelemans

Ere-departementshoofd Koninklijke Bibliotheek van België